

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MURATHAN MUNGAN

BİR GARİP ORHAN VELİ

Murathan Mungan
BİR GARİP ORHAN VELİ

Murathan Mungan'ın oyunları

MEZOPOTAMYA ÜÇLEMESİ

MAHMUD İLE YEZİDA

T. İş Bankası Kültür Yayınları, Nisan 1980
Üçüncü Basım: Metis Yayınları, Ağustos 1995

TAZİYE

Dost Kitabevi Yayınları, Mart 1982
Üçüncü Basım: Metis Yayınları, Ağustos 1995

GEYİKLER LANETLER

Metis Yayınları, Ekim 1992
İkinci Basım: Metis Yayınları, Ağustos 1995

BİR GARİP ORHAN VELİ

Metis Yayınları, Mart 1993
Üçüncü Basım: Mart 1999

MetisYayınları
İpek Sokak No. 9, Beyoğlu, İstanbul

MetisEdebiyat
Bir Garip Orhan Veli, Murathan Mungan
© Murathan Mungan
© Metis Yayınları, Mayıs 1992

**Oyunun profesyonel ya da amatör topluluklar, dernek kuruluşları,
okullar ve benzeri kurumlar tarafından her tür sahnelenmesi
yazarın iznine bağlıdır.**

Birinci Basım: Mart 1993
Üçüncü Basım: Mart 1999
Baskı Adedi: 2000

Yayın Yönetmeni: Müge Gürsoy Sökmen
Kapak Resmi ve Tasarımı: Semih Sökmen, Kolaj, 1993

Dizgi: Metis Yayıncılık Ltd.
Kapak ve İç Baskı: Yayıncılık Matbaası
Cilt: Sistem Mücellithanesi

ISBN 975-342-20-X

Salon karanlıktır.

Sahnenin gerisindeki perdeye sessizlik içerisinde slaytlar düşmeye başlar. Böylelikle bir sinema izlenimi uyandırılır. Her şey kesin bir sessizlik içerisinde, en azından seyirciye bir sinema duygusu taşıyarak gerçekleşmelidir

*Perdede Orhan Veli'nin vesikalık bir resmini görürüz. Resmin kenarındaki tırtıllar görünecek kadar genel-
den alınmış bir fotoğrafın slaytıdır bu. İkinci slaytta aynı resmi daha yakından, üçüncü slaytta ise en yakından görürüz. Böylelikle seyirci gittikçe daha çok yaklaşmaktadır resme. En son slayt oldukça yakın bir biçimde yüzünün bir yanına dek inmiş, bu anlamda resmin tanınabilirliğini olanaksız kılmış bir ayrıntı resmidir. Ve resimler gittikçe grenli bir hal almış, netliğini yitirmiştir. Sözüünü ettiğimiz bu son slayt, bundan sonraki tüm slaytlar için çoğaltılmış olup, bir jenerik görevini yerine getirir Tüm yazılar, bu son görüntü üzerine düşmeye başlar. Yazılarda oyuna emeği geçenlerin adı anılır Bu bölümde de müzik özellikle hiç kullanılmaz. Slaytlar kesin bir sessizlik içerisinde birer birer düşmelidir perdeye. Yazılar bittiğinde gene ilk vesikalık resme döneriz yeniden.*

Sonunda, yazılar bitip de, en başta gördüğümüz vesikalık resme yeniden döndüğümüzde, çok küçük, dar bir ışık düşer resmin üzerine. Işık genişleyip, yayılırken, arkada usulca müzik başlar Müzik, Orhan Veli'nin, "İstanbul Türküsü" şiirinin bestesidir. Müzik giderek yükselirken, ışık resmin üstünden kalkar, yavaş yavaş sahnenin ortasına doğru gelmeye başlar. Ve sonunda sahnenin ortasında oturan Orhan Veli'yi aydınlatır; onu bir ışık dairesi içerisine alır. Işık sahnenin ortasına doğru gelirken, arka perdedeki resim önce karanlıkta kalır, sonra büsbütün gözden yiter. Müzik sürerken ışık giderek büyür, açılır, sahnenin öteki alanlarını aydınlatır. Müzik bir süre devam eder. Orhan Veli ısl ısl gözleriyle ortada öylece oturmaktadır. Sirtında buruşuk bir pardösü, başında ezilmiş, eski bir fötr şapka, elinde kenarları demir zımbalı tahta bir bavul vardır. Orhan Veli sürekli gurbette yaşayan bir yolcu görünümündedir. Müzik bittiğinde, Orhan Veli yerinden kalkar, şapkasını eline alır, şapkasını çevire çevire öne gelir, mahcup bir edayla seyirciyle konuşmaya başlar:

— Ben Orhan Veli, 1914'te doğdum. Bir yaşında kurbağadan korktum, iki yaşında gurbete çıktım, yedisinde mektebe başladım; dokuz yaşında okumaya, on yaşında yazmaya merak saldım. On üçte Oktay Rifat'ı, on altıda Melih Cevdet'i tanıdım. On yedi yaşında bara gittim, on sekizde rakıya başladım. On dokuzundan sonra âvarelik devrim başlar. Yirmi yaşından sonra da para kazanmasını ve sefalet çekmesini öğrendim. Yirmi beşte başımdan bir otomobil kazası geçti. Çok âşık oldum, hiç evlenmedim. Ben Orhan Veli.

Sahnenin bütününü kaplayacak kadar büyük bir slayt (Orhan Veli'nin bir başka resmi örneğin), güçlü bir müzikle sahneye düşer. Orhan Veli sahne önünde bir çamaşır ipine asılmış, gerçek bir çarşaf izlenimi uyandıran beyaz bir perdeyi sahnenin bir ucundan öteki ucuna doğru çekmeye başlar. Ancak çarşaf yalnızca sahnenin yarısını kaplayacak bir uzunluktadır. Bu yüzden bütün oyun boyunca zaman zaman sahnenin bir yanı bu beyaz perdenin ardında kalacak, böylelikle sahne üzerindeki oyun alanları kimi zaman bir o yana, bir bu yana kayacaktır. Herhangi eski, ahşap bir İstanbul evinin o alçakgönüllü bahçesine, ya da avlusuna; ya da bir evin önündeki boş bir arsaya asılmış sıradan bir çamaşır ipi kadar alçakgönüllü, sıcak olmalıdır her şey.

Orhan Veli perdeyi çeker. Sahnenin bir yarısı bu perdenin ardında kalır. Tam perdenin kıyıcığında, sahnenin ortasında durur. Tüm bunlar kısa bir zaman dilimi içerisinde olmalı, seyircinin ilgisi dağılmamalıdır. Sahnenin sağı kapanmıştır. Yeniden normal ışığa dönülür. Orhan Veli, aynı söyleşi üslubuyla kaldığı yerden devam eder:

— Ben Orhan Veli,

"Yazık oldu Süleyman Efendiye"

Mısra-ı meşhurunun mübdii..

Duydum ki merak ediyormuşsunuz,

Hususî hayatımı,

Anlatayım:

Evvelâ adamım, yani

Sirk hayvanı filân değilim

Burnum var, kulağım var,

Pek biçimli olmamakla beraber.

Bir evde otururum,
Bir işte çalışırım.
Ne başımda bulut gezdiririm,
Ne sırtımda mühr-ü nübüvvet.
Ne İngiliz kralı kadar
Mütevazıyım,
Ne de Celâl Bayar'ın
Ahır uşağı gibi aristokrat.
İspanağı çok severim.
Puf böreğine hele
Biterim.
Malda mülkte gözüm yoktur.
Vallahi yoktur.

Oktay Rıfat'la Melih Cevdet'tir
En yakın arkadaşlarım.
Bir de sevgilim vardır, pek muteber;
İsmi söyleyemem,
Edebiyat tarihçisi bulsun.
Ehemmiyetsiz şeylerle de uğraşırım.
Meşgul olmadığım "ehemmiyetsiz"
Sadece üdeba arasındadır.

Ne bileyim,
Belki daha bin bir hüyum vardır.
Ama ne lüzum var hepsini sıralamaya?
Onlar da bunlara benzer.

Orhan Veli daha öne gelir.

*Gerisindeki perdeye bir. tablonun slaytı düşer. Usul
bir müzik başlar ardı sıra. Uçuk mavi bir ışık giderek bü-
yür, renk değiştirir.*

— Mesut sanmak için kendimi
Ne kâğıt isterim, ne kalem,
Parmaklarımda cıgaram,
Dalar giderim mavisinden içeri
Karşımda duran resmin.

Giderim, deniz çeker;
Deniz çeker, dünya tutar.
İçkiye benzer bir şey mi var,
Bir şey mi var ki havada
Deli eder insanı, sarhoş eder?

Bilirim, yalan, hepsi yalan;
Taka olduğum, tekne olduğum yalan;
Suların kaburgalarındaki serinliği,
İskotada uğuldayan rüzgâr,
Haftalarca dinmeyen motor sesi,
Yalan.

Ama gene de,
Gene de güzel günler geçirebilirim;
Geçirebilirim bu mavilikte.
Suda yüzen karpuz kabuğundan farksız,
Ağacın gökyüzüne vuran aksinden,
Her sabah erikleri saran buğudan,
Buğudan, sisten, aşktan, kokudan...

Ne kâğıt yeter ne kalem
Mesut sanmam için kendimi.
Bunların hepsi... hepsi fasafiso.
Ne takayım, ne tekneyim.
Öyle bir yerde olmalıyım
Öyle bir yerde olmalıyım ki,

Ne karpuz kabuđu gibi,
Ne ışık, ne sis, ne buğu gibi...
İnsan gibi.

Sahnenin hüznü havası değişir. Daha aydınlık bir ışık, daha canlı, daha gülyüzlü bir slayt. Orhan Veli de hüznü havasından sıyrılmak ister. Sahnenin bir kıyısına bağdaş kurar belki.

— Hanginiz bilir benim kadar
Karpuzdan fener yapmasını;
Sedefli hançerle, üstüne,
Gülcemal resmi çizmesini;
Beyit düzmesini;
Mektup yazmasını;
Yatmasını,
Kalkmasını;
Bunca yılın Halime'sini
Hanginiz bilir, benim kadar,
Memnun etmesini?

Değirmende ağartmadık biz bu sakalı!

Işık yeniden, slayt yeniden değişir, Orhan Veli sahne üzerinde yeni bir alana geçer, yeni bir duyarlık edinir:

— Küçüktüm, küçücüktüm,
Oltayı attım denize;
Bir üşüşüverdi balıklar,
Denizi gördüm.

Bir uçurtma yaptım, telli duvaklı;
Kuyruğu ebemkuşağı renginde;
Bir salıverdim gökyüzüne;
Gökyüzünü gördüm.

Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım;
Para kazanmak gerekti;
Girdim insanların içine,
İnsanları gördüm.

Ne yârdan geçerim, ne serden;
Ne denizlerden, ne gökyüzünden ama...
Bırakmıyor son gördüğüm,
Bırakmıyor geçim derdi.

Oymuş, diyorum, zavallı şairin
Görüp göreceği.

Orhan Veli yine yer değiştirmiştir Kendinden hoşnutsuzdur. Bu yüzden duyguları sürekli değişmektedir Hüzünleri, sevinçler; sevinçleri, hüznler kovalamaktadır. Sahnenin havası da buna göre sürekli değişir.

— Mektup alır, efkârlanırım;
Rakı içer, efkârlanırım;
Yola çıkar, efkârlanırım;
Ne olacak bunun sonu, bilmem.
"Kâzım'ım" türküsünü söylerler,
Üsküdar'da;
Efkârlanırım.

— Bir okla yaralı kalbim,
Boyacının sandığında;

Güvercinim kâğıt helvasında;
Sevgilim kayığın burnunda;
Yarısı balık,
Yarısı insan;
İn miyim?
Cin miyim?
Ben neyim?

— Benim de mi düşüncelerim olacaktı,
Ben de mi böyle uykusuz kalacaktım,
Sessiz, sedasız mı olacaktım böyle?
Çok sevdiğim salatayı bile
Aramaz mı olacaktım?
Ben böyle mi olacaktım?

Orhan Veli, perdeyi çeker Sahnenin sağ alanı açılır. Sol alan kapanır. Açılan alanda, yani sahnenin sağ kenarında bir göstermelik ortaya çıkar. Eski bir İstanbul evinin, yandan görünüşüdür bu göstermelik. Evin bütünü değil, yalnızca yandan bir kesitidir Alttı ve üstte kâfesli pencereleri görünmektedir. Orhan Veli duvarın dibine gelir. Kısa bir süre eve bakar. Yaprak dekor biçiminde yapılmış bulunan duvarın menteşesini çözer, çıkmalı bir balkon göstermeliği seyirciye doğru açılır. Balkonun üstünde bir saksı, saksının içinde yampiri, koca bir çiçek ve balkonda nazenin bir güzel, elini yüzüne dayamış, yüz vermez bir edayla öylece durmaktadır. Sevimli çizgilerle çizilmiş bir göstermeliktir balkon. Orhan Veli'nin dünyasına yaraşır naif bir görünüşü olmalıdır. Orhan Veli balkonun dibine kadar gelir. Seranat yapan bir âşık gibidir

— Şimdi kılıksızım, fakat
Borçlarımı ödedikten sonra
İhtimal bir kat da yeni esvabım olacak
Ve ihtimal sen
Gene beni sevmeyeceksin.
Bununla beraber pazar akşamları
Sizin mahalleden geçerken
Süslenmiş olarak
Zannediyor musun ki ben de sana
Şimdiki kadar kıymet vereceğim.

Sözünü bitirdikten sonra, çalım satarak, sırtını döner, bir adım atacakken durup, ardına döner, menteşeyi yine aynı çalımla kapatıp yürür gider. Hayatındaki bir sayfayı açıp kapaması gibi bir olaydır bu. Balkon ve balkondaki nazenin güzel yiter. Yeniden yalnızca ev kalır ortalıkta. Sahnenin soluna doğru gelir Orhan Veli. Küçük bir ışık dairesi içerisinde itirafını yapar:

— Bütün güzel kadınlar zannettiler ki
Aşk üstüne yazdığım her şiir
Kendileri için yazılmıştır.
Bense daima üzüntüsünü çektim
Onları iş olsun diye yazdığımı
Bilmenin...

Orhan Veli, yeniden sahnenin sağına geçer. Deminki göstermeliğin ardına düşen bir yerden ikinci, üçüncü, dördüncü olmak üzere birer göstermelik daha çıkarıp (Orhan Veli bir garip büyüçüdür...) bir sokak perspektifi yaratır. Sevimli bir İstanbul sokağı elde edilmiştir. Sonra sokağın

seyirciye yakın bir ucunda durup sokakta yürüyormuş gibi durduğu yerde yürümeyi stilize ederek konuşur:

— Sokakta giderken, kendi kendime
Gülümsediğimin farkına vardığım zaman
Beni deli zannedeceklerini düşünüp
Gülümsüyorum.

Yürümesini sürdürürken, yolda ters yönden gelen iki kişiyle karşılaşmış gibi, ikisini de seyirciye göstererek, anlatır:

— Ne tuhaftır, Ali Rıza ile
Ahmed'in hikâyesi.
Biri köyde oturur,
Biri şehirde.
Ve her sabah
Şehirdeki köye gider,
Köydeki şehire.

Yürümesini sürdürerek, ve yine gördüklerini anlatarak:

— Bedava yaşıyoruz, bedava;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yağmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinamaların kapısı,
Camekânlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;

Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz bedava.

Yürümesini sürdürür, yine birileriyle karşılaşmış gibi selam verir, savuşturur gibidir, gülümser, ardından yine seyirciye selamlaştıklarını yansılayarak anlatır:

— Kimimiz Ahmet Bey,
Kimimiz Ahmet Efendi;
Ya Ahmet Ağa'yla, Ahmet Beyfendi?

Yoluna bir şey çıkmış gibi bir an duralar, ardından yolunu değiştirerek kaldığı yerden sürdürür:

— Madem ki sevmiyorum artık,
O halde, her akşam
Onu düşünerek içtiğim
Meyhanenin önünden ne diye geçeyim?

Bu şiiri okurken, az önce duvarının dibinde seranat yaptığı güzeli ima etmelidir seyirciye.

Biraz yorulmuş gibidir. Yürümesini daha ağır sürdürmektedir, çevresinde dağılan bir kalabalığı izliyor gibidir. Gözleri çevrede dolanır.

— Güzel kadınları severim,
İşçi kadınları da severim.
Güzel işçi kadınları
Daha çok severim.

Buraya dek çok yol yürümüşçesine, yokuş çıkmışçasına, soluk soluğa kalmıştır. Bu yüzden bu bölümün son şii-rini soluk soluğa okuyacaktır:

— Öteki dünyada, akşam vakitleri,
Fabrikamızın paydos saatinde
Bizi evlerimize götürecek olan yol
Böyle yokuş değilse eğer
Ölüm hiç de fena bir şey değil.

Orhan Veli yorgun, bitkin, omuzları düşmüş öylece dururken

-Işıklar-

Bu kez sahnenin sağ yanı gizlenmektedir. Orhan Veli, sahnenin sol yanında dirseğini bir panoya dayamış öylece durmaktadır Pano koltuğunun altına dek gelecek yükseklikte olmalıdır. Orhan Veli'nin yüzünde muzip bir ifade vardır. Panonun üzerinde kocaman bir takvim durmaktadır. Takvim aybaşını göstermektedir. Bu söz konusu takvimin de öteki sahne eşyaları gibi aynı naiflikte yapılmış olması gerekmektedir Orhan Veli'nin öteki yanında ise uzunca bir kordon sallanmaktadır. Orhan Veli, kollarına uzun siyah memur kollukları takar. Silindir bir şapkadan güvercinler uçuran bir büyüücü edasıyla yapar bunu. Özenle, dikkatle kollukları takar.

— Biz memurlar,
Saat dokuzda, saat on ikide, saat beşte
Biz bizeyizdir caddelerde,
Böyle yazmış yazımızı Ulu Tanrı;

*Kordonu birkaç kez çeker.
Zil sesleri...*

— Ya paydos zilini bekleriz,
Ya...

Aybaşını gösteren takvim yaprağını koparır, sanki paraymış gibi özenle katlayarak, cüzdanına yerleştirip, cebine koyar. Yüzünde imalı bir anlatım vardır. Cüzdanını cebine yerleştirirken, kaldığı yerden devam eder:

— Ya aybaşını.

Pano ve kordon yerinden kalkar, sahnenin üstüne doğru çekilir. Orhan Veli olanlara şaşırıyormuş gibi bakarken, yukarıdan iki pano iner. Bu kez Orhan Veli iki dirseğini iki panoya yaslayarak, panodaki kedileri karşılıklı olarak seslendirir Sol panoda bir ciğerci dükkânı ve bu dükkânın kedisi çizilidir. Sağ panoda ise, bir sokak perspektifi içerisinde bir kaldırım kıyıcığına ilişmiş, bir sokak kedisi görünmektedir. Orhan Veli ilkin sağ panoyu, sol panoya eğilerek seslendirir:

— Uyuşamayız, yollarımız ayrı;
Sen ciğercinin kedisi, ben sokak kedisi;
Senin yiyeceğin kalaylı kapta;
Benimki aslan ağzında;
Sen aşk rüyası görürsün; ben kemik.

Ama seninki de kolay değil, kardeşim;
Kolay değil hani,
Böyle kuyruk sallamak tanrının günü.

Hemen ardından soldaki panoyu seslendirir:

— Ciğercinin kedisinden sokak kedisine:
Açlıktan bahsediyorsun;
Demek ki sen komünistsin.
Demek bütün binaları yakan sensin.
İstanbul'dakileri sen,
Ankara'dakileri sen...

Sen ne domuzsun, sen!

Panolardan birinin üzerindeki resmi takvim sayfası çevirir gibi çevirir. Yeni bir görüntü çıkar ortaya. Pencere kenarına ilişmiş, sokağı seyreden bir kedinin özlem dolu bir resmidir bu. Orhan Veli, resmi göstererek seyirciye anlatmaya başlar:

— Erol Güney'in kedisinin bahar mevsiminde toplum meseleleri karşısında takındığı tavrı anlatır şiirdir.

Bir erkek kediyle bir parça ciğer;
Dünyadan bütün beklediği.
Ne iyi!

Bu kez öteki panoda, aynı biçimde bir sayfa çevirir Aynı kedinin karnı burnunda, sobanın kıyıcığına ilişmiş asık suratlı bir resmidir bu kez.

— Çıkar mısın bahar günü sokağa
İşte böyle olursun.
Böyle yattığın yerde

Düşünür düşünür,
Durursun.

*Sahnedeki yarım perde kalkmıştır.
Sahnenin tümü görünmektedir. Arkadaki perdede:
slayt: Kapalı Çarşı'nın Kapısı
slayt: Kapalı Çarşı'nın İçi
slayt: Kapalı Çarşı'da bir Dükkân Vitrini.*

*Orhan Veli, sırtı seyirciye, yüzü slayta dönük, ve san-
ki o dükkânın, o vitrinin önündeymişçesine, hüzünlü bir
sesle konuşur:*

— Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,
Sandık odalarında;
Senin de dükkânın öyle kokar işte.
Ablamı tanımazsın,
Hürriyette gelin olacaktı, yaşasaydı;
Bu teller onun telleri
Bu duvak onun duvağı işte
Ya bu camlardaki kadınlar?
Bu mavi mavi,
Bu yeşil yeşil fistanlı...
Geceleri de ayakta mı dururlar böyle?
Ya şu pembezar gömlek?
Onun da bir hikâyesi yok mu?

Omuzunun üstünden seyirciye:

Kapalı Çarşı diyip te geçme;
Kapalı Çarşı,

Yeniden ilk slayt:

Kapalı Kutu.

Slayt değişir. Galata Köprüsü'nün zeri. Geride slayt, nde Orhan Veli. Bu kez yüzü seyirciye dönük, elleri cebinde. Sanki köprünün zerindeymiř gibi konuşur:

Müzik. Martı sesleri, uzak düdükler...

— Dikilir köprü zerine,
Keyifle seyredirim hepinizi.
Kiminiz kürek çeker, sıya sıya;
Kiminiz midye çıkarır dubalardan;
Kiminiz dmen tutar mavnalarda;
Kiminiz ımacıdır halat başında;
Kiminiz kuřtur, uçar, řairne;
Kiminiz balıktır, pırıl pırıl;
Kiminiz vapur, kiminiz řamandıra;
Kiminiz bulut, havalarda;
Kiminiz atanadır, kırdığı gibi bacayı,
şıp diye geçer köprünün altından;
Kiminiz ddktr, ter;
Kiminiz dumandır, tüter;
Ama hepiniz, hepiniz...
Hepiniz geçim derdinde.
Bir ben miyim keyif ehli, içinizde?
Bakmayın, gün olur, ben de
Bir şiir söylerim belki sizlere dair;
Elime  beř kuruř geçer;
Karnım doyar benim de.

*Galata Köprüsü slaytı çekilir. Müzik kesilir. Martı
çıgıllıkları, uzak düdükler diner Oysa Orhan Veli yine aynı
yerdedir. Yalnızca iç dünyasına çekilmiştir:*

— Sizin için, insan kardeşlerim,
Her şey sizin için;
Gece de sizin için, gündüz de;
Gündüz gün ışığı, gece ay ışığı;
Ay ışığında yapraklar;
Yapraklarda merak;
Yapraklarda akıl;
Gün ışığında binbir yeşil;
Sarılar da sizin için, pembeler de;
Tenin avuca değişti,
Sıcaklığı,
Yumuşaklığı;
Yatıştaki rahatlık;
Merhabalar sizin için;
Sizin için limanda sallanan direkler;
Günlerin isimleri,
Ayların isimleri,
Kayıkların boyaları sizin için;
Sizin için postacının ayağı;
Testicinin eli;
Alınlardan akan ter,
Cephelerde harcanan kurşun;
Sizin için mezarlar, mezartaşları,
Hapishaneler, kelepçeler, idam cezaları;
Sizin için;
Her şey sizin için.

Yeniden Galata Köprüsü slaytı. Yeniden müzik, martı sesleri, uzak düdükler yeniden. Sanki Orhan Veli yine aynı yerde yani Galata Köprüsü üzerinde duruyormuş da, başka bir şey düşündükten sonra, dış dünyayla (köprüyle) yeniden bağ kurmuş gibidir Bir süre sessiz sessiz durur, çevresini seyreder. Sonra hafif bir rüzgâr sesi, yeni başlayan bir yağmurun ilk tıptırtıları duyulur.

— Neden liman deyince
Hatırıma direkler gelir
Ve açık deniz deyince yelken?

Mart deyince kedi,
Hak deyince işçi
Ve neden ihtiyar değirmenci
Allah'a inanır düşünmeden?

Ve rüzgârlı havalarda
Yağmur eğri yağar?

Işıklar zayıflar, rüzgâr ve yağmur sesi duyulmaz olur. Işıklar yeniden güçlendiğinde, Orhan Veli sahneyi dolanmaktadır. Sahnenin iki yanından kimi ev göstermelikleri çekerek, sahneyi küçük bir mahalle haline getirmeye başlar. Bu arada oyunda sık sık kullanacağı kendi evini de iterek sahnenin bir kenarına yerleştirir Orhan Veli'nin evi, kare bir zemin üzerine iki duvarı bulunan, tekerlekli bir platodur. Duvarlarından birinde genişçe bir pencere vardır. İkincisinde ise hiçbir şey yoktur. Bu plato zaman zaman, tren kompartmanı, Macar lokantası olarak da kullanılacaktır Bunun için gerekli aksesuar değişikliği yapıla-

rak, başka mekânlar haline getirilir. Orhan Veli, mahalleyi yerleştirirken, bir yandan da anlatır:

— Kımıldanır mahallemin daralan ruhu
Basma perdelerimde gün batarken.
Atıp saatler süren uykusunu
Odama uzanır akasyam pencereden.

Kırmızı, uzak damlarda bir serinleme,
Uyanır gündüz uykusundan evler,
Kapılarda işleri ellerinde
Kadınlar giyinip kocalarını bekler.

Bu arada Orhan Veli, çektiği ev göstermeliklerinden birinin önünde durur. Pencerede bir kadın sureti, bir elinde cımbız, bir elinde ayna ve yüzünde budalaca bir gülümsemeyle öylece durmaktadır. Orhan Veli bir süre kadına bakar, sonra başını sallayarak devam eder:

— İyi insanların ruhudur yakınlaşır,
Takunya sesleri gelir evlerden,
Yalnız bu dem rahat bir dünya taşır,
Bin mihnet dolu kafasında yorgun beden.

Her şeyin geliş saatidir akşam
Mahallede ömürler akşamüstü başlar,
Hepsi burda buluşmaya gelir, akşam;
Başka dünyalardan, ayaklar, başlar...

— Denizlerimiz var, güneş içinde;
Ağaçlarımız var, yaprak içinde;
Sabah akşam gider gider geliriz

Denizlerimizle ağaçlarımız arasında,
,Yokluk içinde.

Sonra bir an sahnenin kenarında durur Uzun uzun düşünür Bir şey anımsamış gibi, sevecen, ılık sürdürür anlatmasını:

— Mangal yanarmış kapılarında...
Akşam karanlığında bir şey görünmezmiş
Ateşten ve dumandan başka.
Kıtlık senelerinde kömürün bolluğu
Huzur ve saadet verirmiş çocuk ruhuna
Şair arkadaşım Oktay Rıfat'ın
Ve Münevver Hanım, validesi,
Balık pişirmiş mangalda ve dumanını
Mukavvadan yelpazesıyla
Genzine doldurmuş arkadaşım.

Bu kez de başka bir göstermeliğe bakınır. Sonra seyirciye dönerek:

— Bu evin bir köpeği vardı:
Kıvrır kıvırdı,
Adı Çinçon'du, öldü.
Bir de kedisi vardı: Mâviş.
Kayboldu.
Evin kızı gelin oldu,
Küçük Bey sınıfı geçti
Daha böyle acı, tatlı
Neler oldu bir yıl içinde!
Oldu ya, olanların hepsi böyle...
Hayat böyle zaten!

Evine doğru yürümeye başlar. Bir an ardına döner, durur bakınır, sonra birden çömelir. Bir şeyin ayırdına yeni varmış, bir güzelliği yeni yakalamış gibidir:

— Ne kadar güzel şey:
Yolun üstündeki bina
Yıkıldığı zaman
Bilinmeyen bir ufuk görmek.

Kaldırımın kenarına dizilip
Bacası olan silindirin
Yürüyüşünü seyreden
Çocuklara imreniyorum.

Onun sesi
Bir arkadaşına
Denizden geçen
Motorları hatırlatıyor.

Kırık taşlara bakıp
Işıklı bir asfalt düşünmek
Acaba yalnız
Şairlere mi mahsus?

Sonra kalkar yerinden, evine doğru gelir. Bir an kapısının önünde durur. Sonra evine girer. Pardösüsünü çıkarır. Sandalyenin üzerine koyar. Ceketini çıkarırken, ışıklar söner.

Gece. Orhan Veli yatağında uzanmış yatmaktadır. Pencereden sızan ay ışığı yüzünü aydınlatmaktadır. Kederli, hüznü bir görünüşü vardır. Az sonra elini düğmeye uzatır. Tavandan odaya sarkan çıplak bir ampul aydınlatır

ortalığı. Çevresine bir yabancı gibi bakar, dirseği üzerinde doğrulur. Eşyaları, duvarları, bir süre şaşkın, kederli izler.

— Bir insan daha var, çok şükür, evde;
Nefes var,
Ayak sesi var;
Çok şükür, çok şükür.

Yeniden düğmeye uzanır, ışığı söndürür. Yerine uzanır. Sabah. Yine Orhan Veli'nin odası. Orhan Veli, yatağın içindedir. Yeni uyanmıştır Gözlerini oğuşturur Uzun uzun esner. Dirseklerinin üzerine doğrulup, pencereden dışarıyı seyreder Akşamki karanlığı kalmamıştır. Gözleri ıslı ıslıdır. Seyirciye anlatmaya başlar:

— Uyandım baktım ki bir sabah,
Güneş vurmuş içime;
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,
Pır pır eder durur, bahar rüzgârında.
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm;
Cümle âzâm isyanda;
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm;
Kuşlara,
Yapraklara.

— Ben deniz kenarındaki odamda,
Pencereye hiç bakmadan,
Dışarda geçen kayıkların
Karpuz yüklü olduğunu bilirim.

Deniz benim eskiden yaptığım gibi,
Aynasını odamın tavanında

Dolaştırıp beni kızdırmaktan
Hoşlanır.

Yosun kokusu
Ve sahile çekilmiş dalyan direkleri
Sahilde yaşayan çocuklara
Hiçbir şey hatırlatmaz.

*Orhan Veli, yatağında gerinmeye, yeniden esnemeye
başlar. Başını silkeler, aynı coşkuyla:*

— Gerin, bedenim gerin;
Doğan güne karşı.
Duyur duyurabilirsen,
Elinin kolunun gücünü,
Ele güne karşı.

Bak! dünya renkler içinde!
Bu güzel dünya içinde
Sevin sevinebilirsen,
İnsanlığın haline karşı.

Durmadan işliyen saatlerde
Dişli dişliye karşı;
Dişlilerin arasında,
Gücsüz güçlüye karşı.
Herkes bir şeye karşı;
Küçük hanım, yatağında, uykuda,
Rüyalarına karşı.

Gerin, bedenim, gerin,
Doğan güne karşı.

Sevinçle yatağından doğrulur; kalkar, yorganı atar üstünden; yatağın dibindeki terlikleri geçirir ayaklarına. Gövdesini iki yana eğerek, vücudunu gevşetir. Yatağını düzeltmeye koyulur. Yatağını düzeltirken:

— Nedendir, biliyor musun;
Her gece rüyama girişin,
Her gece şeytana uyuşum,
Bembeyaz çarşafların üstünde;
Nedendir, biliyor musun?
Seni hâlâ seviyorum, eski karım.

Bir süre duralar. Çarşafa bir yumruk atar:

— Ama ne kadınsın, biliyor musun?

Giyinmeye başlar. Sandalyenin sırtına geçirilmiş ceketini çıkarırken:

— İnanma, ceketim, inanma
Kuşların söylediklerine;
Benim mahrem-i esrarım sensin.

İnanma, kuşlar bu yalanı
Her bahar söyler.
İnanma, ceketim, inanma!

Giyinmesini tamamlamıştır. Yatağını düzeltmiştir. Çıkmak üzeredir artık. Son bir kez odasına bakar. Sevgiyle izler eşyaları.

— İçkiye benzer bir şey var bu havalarda
Kötü ediyor insanı, kötü...
Hele bir de hasretlik oldu mu serde;
Sevdiğin başka yerde,
Sen başka yerde;
Dertli ediyor insanı, dertli.

İçkiye benzer bir şey var bu havalarda,
Sarhoş ediyor insanı, sarhoş.

— Tüyden hafif olurum böyle sabahlar;
Karşı damda bir güneş parçası,
İçimde kuş cıvıltıları, şarkılar;
Bağıra çağıra düşerim yollara;
Döner döner durur başım havalarda.

Sanırım ki günler hep güzel gidecek,
Her sabah böyle bahar;
Ne iş güç gelir aklıma, ne yoksulluğum,
Derim ki: "Sıkıntılar duradursun!"
Şairliğimle yetinir,
Avunurum.

Orhan Veli, kapıdan çıkar. Kapının önünde üç değişik büyüklükte üç küçük bulut vardır. Bunlar havaya üç basamak gibi dizilmişlerdir. Orhan Veli, bu bulutların en alta ve en küçük olanının dibine gelir, durur. Bulut şimdi tam başının üzerindedir. Bu görüntü, karikatürlerdeki konuşma balonlarını ya da düşünce bulutlarını anımsatmalıdır. Seyircide ilk gördüğü anda böyle bir izlenim bırakacak şekilde düzenlenmelidir.

— İřim gücüm budur benim,
Gökyüzünü boyarım her sabah.

Orhan Veli, elini bir fırça gibi kullanarak, bulutları boyuyormuş gibi yapar. Tam üçüncü buluta gelince, bulutu ters çevirir. Üçüncü bulutun ardında bir rakı şişesi ve şişenin içinde yüzen bir balık vardır. Orhan Veli, eski yerini aldığında, karikatür tamam olmuştur artık. Orhan Veli'nin düşüncesi, rakı şişesinde balık olmaktır.

— Hepiniz uykudayken.
Uyanır bakarsınız ki mavi.

Deniz yırtılır kimi zaman,
Bilmezsınız kim diker;
Ben dikerim.

Dalga geçerim kimi zaman da,
O da benim vazifem;
Bir baş düşünürüm başımda,
Bir mide düşünürüm midemde,
Bir ayak düşünürüm ayağımda,
Ne halt edeceğimi bilemem.

Kapının yanındaki ağaca gider Orhan Veli. Ağaç panodan kesilmişti. Ağacı ayakta tutan destek, seyirci tarafından görülecek biçimde yerleştirilmişti. Dalların birine bir boyunbağı bağlanmıştı Orhan Veli ağaçla konuşur:

— Mahallemizde
Senden başka ağaç olsaydı
Seni bu kadar sevmezdim

Fakat eğer sen
Bizimle beraber
Kaydırak oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim.

Güzel ağacım!
Sen kuruduğun zaman
Biz de inşallah
Başka mahalleye taşınmış oluruz.

Sonra seyirciye döner, seyirciyle konuşarak ve sanki ona yakınıyormuşçasına kollarını iki yana açar, gökyüzüne bakar, havayı solur:

— Beni bu güzel havalar mahvetti,

Ağaçta bağlı bulunan boyunbağını çözer, kendi boyuna gelişigüzel dolar.

— Böyle havada istifa ettim
Evkaftaki memuriyetimden.

Cebinden bir tabaka çıkarır, bir cigara yakar

— Tütüne böyle havada alıştım,

Yandaki evlerden birinin penceresini işaret eder:

— Böyle havada âşık oldum;
Eve ekmekle tuz götürmeyi
Böyle havalarda unuttum;

Şiir yazma hastalığım
Hep böyle havalarda nüksetti;
Beni bu güzel havalar mahvetti.

Sahnenin sağına doğru yürürken, birden durur, başını yukarıya, bir başka pencereye kaldırır:

— Şoförün karısı, kıyma bana;
El etme öyle pencereden,
Soyunup dökünüp;
Senin, eniştende gözün var;
Benimse gençliğim var;
Mapuslarda çürüyemem;
Başımı'belâya sokma benim;
Kıyma bana.

Orhan Veli, sahnenin sağına doğru yürür; sahnenin sağı büsbütün aydınlanır. Sahnenin bu kesiminde bir tahta masa, bir de tahta sandalye bulunmaktadır. Masanın üzerinde de bir bardak sıcak çay vardır. Masanın ardındaki ensiz, çatlak duvarda arkası döndürülmüş bir levha asılıdır. Bu yüzden levhada ne yazıldığı belli değildir. Orhan Veli, gelir masaya oturur. Çayını karıştırmaya başlarken:

— Çayın rengi ne kadar güzel,
Sabah sabah,
Açık havada!
Hava ne kadar güzel!

Sanki oradan geçen bir çocuğu izliyormuş gibi, başıyla onun geçişini anlatarak:

— Oğlan çocuk ne kadar güzel!
Çay ne kadar güzel!

— Sanma ki derdim güneşten ötürü;
Ne çıkar bahar geldiyse?
Bademler çiçek açtıysa?
Ucunda ölüm yok ya.
Hoş, olsa da korkacak mıyım zaten
Güneşle gelecek ölümden?
Ben ki her Nisan bir yaş daha genç,
Her bahar biraz daha âşığıım;
Korkar mıyım?
Ah, dostum, derdim başka...

*Bir süre yine sözcükler aranırmış gibi susar, bakınır.
Sonra sanki sözüne ara vermiş de, şimdi kaldığı yerden
sürdürüyormuş gibi:*

— Bilmem ki nasıl anlatsam;
Nasıl, nasıl size derdimi!
Bir dert ki yürekler acısı,
Bir dert ki düşman başına.
Gönül yarası desem...
Değil!
Ekmek parası desem...
Değil!
Bir dert ki...

Susar. Sevimli bir öfkeyle:

— Dayanılır şey değil.

*Gene bir süre susar. Kısa bir sessizlikten sonra anı-
zın, ve bu kez biraz daha öfkeli:*

— Kim söylemiş beni
Süheyla'ya vurulmuşum diye?
Kim görmüş, ama kim,
Eleni'yi öptüğümü,
Yüksekkaldırım'da, güpegündüz?
Melâhat'ı almışım da sonra
Alemdar'a gitmişim, öyle mi?
Onu sonra anlatırım, fakat
Kimin bacağını sıkılmışım tramvayda?
Gûya bir de Galata'ya dadanmışız;
Kafaları çekip çekip
Orada alıyormuşuz soluğu;
Geç bunları, anam babam, geç;
Geç bunları bir kalem;
Bilirim ben yaptığımı.

Ya o, Muallâ'yı sandala atıp,
Ruhumda hicranın'ı söyletme hikâyesi

*Yüzünü, anlatımını ve sesini değiştirir. Sanki bir şey-
lerden vazgeçmiş gibidir. Mutlu, sevecen, oyalanmaya, ne-
şelenmeye hazırdır:*

— Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüştür;
İnadına gel,
Piyasa vakti,

Orhan Veli ardındaki duvara kolunu uzatır. Eliyle arkası döndürülmüş levhayı düzeltir, ön tarafını çevirir. Bunu yaparken başını ardına çevirmez. Yüzü seyirciye dönüktür. Orhan Veli'nin levhayı düzeltmesiyle birlikte, ayrı bir mekân vurgusunu getirmek için ışık değişir. Bu mekân farklılığını pekiştirmek için, diyelim ki az önceki kır kahvesi sahnesinde Orhan Veli'nin başında şapka varsa, burada şapkasını çıkartıp masaya koyabilir.

Levhanın önyüzünün çevrilmesiyle, levhada yazılı olan okunur. Levhada, eğri-büğrü, naif, tıpkı bir çocuk yazmış gibi, üstelik "B" harfi de ters yazılmış "MUHALLEBİ-Cİ" yazısı durmaktadır. Orhan Veli hâlâ yüzünü hiç duvara çevirmeden, ama parmağıyla yukarıyı, yazıyı göstererek:

— İnadına gel,
Piyasa vakti,
Muhallebiciye.

Söz olurmuş,
Olsun;
Dostum değil misin?

Masanın üzerinde ellerini kavuşturur. Sevecen bir gülümsemeyle seyirciye bakarken. Işıklar.

Gece. Yıldızlar. Orhan Veli ağır ağır yürümektedir. Omuzları çökük, mutsuz bir görünüşü vardır. Ay ışığı aydınlatmaktadır ortalığı. Evlerin, göstermeliklerin ardı beyaz bir aydınlığa boğulmuştur Orhan Veli yorgun bir halde kapısının önüne kadar gelir, kapının eşiğinde durur. Boynundan çıkardığı boyunbağını yeniden ağaca bağlar. Hafif bir müzik yükselmektedir arkada. Bir süre daha ka-

pının eşiğinde durur. Sonra göğüsten gelen ılık, yumuşak bir sesle:

— Yollar ne kadar güzel olsa,
Gece ne kadar serin olsa,
Beden yorulur,
Baş ağrısı yorulmaz.

Şimdi evime girsem bile
Biraz sonra çıkabilirim
Madem ki bu esvaplarla ayakkaplar benim
Ve madem ki sokaklar kimsenin değil.

Sonra eşikten döner, yeniden yola koyulur. Ardından başıyla gölgesini göstererek:

— Bıktım usandım sürüklemekten onu.
Senelerdir, ayaklarımın ucunda;
Bu dünyada biraz da yaşayalım,
O tek başına,
Ben tek başıma.

Yürümeye devam ederken, biriyle karşılaşmış gibi, hatta az kalsın tosluyormuş gibi durur. Seyirciye döner Montör Sabri'yi anlatmaya başlar:

— Montör Sabri ile
Daima geceleyin
Ve daima sokakta
Ve daima sarhoş konuşuruz.
O her seferinde,
"Eve geç kaldım" diyor.

Ve her seferinde
Kolunda iki okka ekmek.

Orhan Veli, montör Sabri'yi uğurluyormuş gibi yaparak, yoluna devam eder. Çok uzaktan deniz uğultusu başlar. Orhan Veli kendi kendine konuşuyor gibidir.

— Elifbamın yapraklarında
Gemilerim, yelkenli gemilerim.
Giderler yamyamların memleketlerine,
Gemilerim, yan yata yata;
Gemilerim, kurşunkalemiyle çizilmiş,
Gemilerim, kırmızı bayraklı.
Elifbamın yapraklarında
Kız kulesi,
Gemilerim.

Deniz uğultusu yükselir. Orhan Veli'nin çocukluğundan gelen uğultularla, denizden gelen uğultular karışır Sahnenin soluna geldikçe denizin uğultusu yükselir Birkaç martı çıığı karışır araya. Sahnenin solunda yan dönmiş çürük bir sandal ay ışığına çıkar. Arkada kesif bir karanlık mavilik ay ışığını gölgelendirir. Zaman zaman uzak deniz-fenerlerinin ya da mavnaların, takaların ışıkları düşer sahnenin soluna, ay ışığının hülyasını bozan... Orhan Veli sandalın üstüne çöker. Uzaklara, denizin karanlık derinliklerine bakıyor gibidir. Hüznünü koyultan bir müzik yükselir arkadan. Dalgaların sesi, denizin uğultusu, arada bir denizfenerlerinin çiğ aydınlığı... Orhan Veli bir süre sonra sandala uzanır. Pardösüsünün yakalarını kaldırır, içine gömülür. Gözlerini yumar. Bir süre suskunluğu devam eder. Sonra usul, yumuşak bir sesle:

— İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmıyan çingirakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık;
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalı Çarşı;
Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa;
Güvercin dolu avlular.
Çekiç sesleri geliyor doklardan,
Güzelim bahar rüzgârında ter kokuları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Başında eski âlemlerin sarhoşluğu,
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
Dinmiş lodosların uğultusu içinde
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımından;
Küfürler, şarkılar, türküler, lâf atmalar.

Bir şey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı değil mi, biliyorum
Dudakların ıslak mı değil mi, biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul'u dinliyorum.

Orhan Veli'nin son dizelerde sesi küçülür, yumuşar, giderek duyulmaz olur Işık kararır, yer değiştirir, cılızlaşır. Orhan Veli uyuyakalmıştır. Sesi bu kez banttan yankılı olarak duyulmaya başlar. Orhan Veli uykudadır. Düş görmektedir.

— Denizden yeni mi çıkmıştı, neydi;
Saçları, dudakları,
Deniz koktu sabaha kadar;
Yükselip alçalan göğsü deniz gibiydi.

Yoksuldu, biliyorum
—Ama boyuna da yoksulluk sözü edilmez ya—
Kulağımın dibinde, yavaş yavaş
Aşk türküleri söyledi.

Neler görmüş, neler öğrenmişti kim bilir,
Denizle boğaz boğaza geçen hayatında!
Ağ yamamak, ağ atmak, ağ toplamak,
Olta yapmak, yem çıkarmak, kayık temizlemek

Dikenli balıkları hatırlatmak için
Elleri ellerime değdi.

O gece gördüm, onun gözlerinde gördüm;
Gün ne güzel doğarmış meğer açık denizde!
Onun saçları öğretti bana dalgayı;
Çalkandım durdum rüyalar içinde.

Işıklar büsbütün kararır. Hemen ardından sabah alacasında beyaz bir ışık ufku kesmeye başlar. Martı sesleri, bu kez daha neşeli bağırırları. Denizin küçük ısıltı. Aydınlık bir sabah. Dalga hışırtılarında pür telaş. Orhan Veli büzüşmüş kollarını çözer, yattığı yerden hafifçe doğrulur, küçük, usul, sıcak bir sesle, sanki günaydın diye fısıldıyor-muş gibi:

— Gün doğmadan,
Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.
Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında,
İçinde bir iş görmenin saadeti,
Gideceksin;
Gideceksin ırıpların çalkantısında.
Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı;
Sevineceksin.
Ağları silkeledikçe,
Deniz gelecek eline pul pul;
Ruhları sustuğu vakit martıların,
Kayalıklardaki mezarlarında,
Birden,
Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.
Deniz kızları mı dersin, kuşlar mı dersin,

Bayramlar, seyranlar mı dersin, şenlikler
cümbüşler mi?
Gelin alayları, teller, duvaklar, donanmalar mı?
Heeeey!
Ne duruyorsun be, at kendini denize;
Geride bekleyenin varmış, aldırma;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;
Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;
Git gidebildiğin yere.

Orhan Veli oturduğu yerden doğrulur. Sahnenin sağına doğru yürürken ardında beyaz bir ışık, puslu bir atmosfer taşır. Ardındaki slayt perdesine ağaçlar, dalların gölgesini vurmaya başlar. Doğrudan doğruya bu slaytlar kullanılmaz. Yalnızca bunların gölgesi düşürülür perdeye. Böylelikle daha kendiliğinden bir izlenim edinilir. Üst üste ağaçlar, kuşlar, cıvıltılar. Orhan Veli gene şehrin dışında, gene insanlardan uzaktır. Bir gurbet duygusu içindedir. Denizden kıra geçiş yavaş yavaş ve dizelerin akışına göre verilecektir.. Güneş yavaş yavaş ağaçların arasından sahneye sızacaktır.

— Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.

Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.

Hele martılar, hele martılar,
Her bir tüylerinde ayrı telâş!..

Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur, başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...

— Bir duyma da gürültüsünü
Dallarda çıtırdayarak açılan fıstıkların.
Gör bak ne oluyorsun.
Bir duyma da gör şu yağın yağmuru;
Çalan çanı, konuşan insanı,
Bir duyma da kokusunu yosunların,
İstakozun, karidesin,
Denizden esen rüzgârın...

— Çatlamak üzere olan tomurcuklar
Güzel günler vadetmededir.
Ve bir kadın, şehir haricinde;
Otların üstünde,
Güneşin altında,
Yüzükoyun uzanmış;
Göğsünde ve karnında
Baharı hissetmededir.

Gördüğü kadını tanımlayarak ve yansılayarak anlatmasını sürdürür. Bu arada güneş tepeye çıkmış, sahneyi dalların, ağaçların gölgesi kaplamıştır:

— Uzanıp yatıvermiş, sere serpe;
Entarisi sıyrılmış, hafiften;
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;

Bir eliyle de göğsünü tutmuş.
İçinde kötülüğü yok, biliyorum;
Yok, benim de yok ama...
Olmaz ki!
Böyle de yatılmaz ki!

Orhan Veli, bir süre sağ elini seyrederek. Çevresine bakınır. Havayı solur. Sonra gölü seyrediyormuş gibi, slaytta-ki pusa bakınarak

— Elimi çok dallı bir ağaç gibi
Tutarım gölün yüzüne
Ve seyredirim bulutları
Bir deve gürültüler içinde koşar, koşar, koşarken
Güneş doğmadan evvel varmak için
Ufka.

Küçük çanlar çalmaya başlar, uzaktan uğultulu sesler. Işık kararır Işıklar kararırken, Orhan Veli'nin sesi banttan duyulmaya başlar, salona yayılır:

— Damlara bakan penceresinden
Liman görünürdü
Ve kilise çanları
Durmadan çalardı, bütün gün.
Tren sesi duyulurdu yatağından
Arada bir
Ve geceleri
Bir de kız sevmeye başlamıştı
Karşı apartımında.
Böyle olduğu halde

Bu şehri bırakıp
Başka şehre gitti.

— Şimdi kavak ağaçları görünüyor,
Penceresinden,
Kanal boyunca.
Gündüzleri yağmur yağıyor;
Ay doğuyor geceleri
Ve pazar kuruluyor, karşı meydana.
Onunsa daima;
Yol mu, para mı, mektup mu;
Bir düşündüğü var.

Şiirin son birkaç dizesinde sahne aydınlanmaya başlar, sahne aydınlanırken, Orhan Veli'yi evin penceresinden, dışarıyı seyrederken görürüz. Sahnenin önüne kadar çevrilmiştir Orhan Veli'nin evi. Evin dış yüzü seyirciye dönüktür. Dolayısıyla evin içi görünmez. Bir süre bir kumrunun ötüşünü duyarız. Orhan Veli'nin sırtında beyaz, yakası açık bir gömlek vardır. Yüzü her şeye karşı huzurludur. Bir süre sessizlikte kumru ötüşü sürer.

— Duyduğum yoktu ne vakittir
Güvercin sesi, kumru sesi, pencerede;
İçime gene
Yolculuk mu düştü, nedir?
Nedir bu yosun kokusu,
Martıların gürültüsü havalarda;
Nedir?
Yolculuk olmalı, yolculuk.

Işıklar artan kumru sesleriyle kararır Yeniden yandığında, Orhan Veli, elinde bavulu ile yolda yürümektedir. İstasyon kapısının önünde durur.

Bir tren sesi duyulur...

— Garibim;

Ne bir güzel var avutacak gönlümü,

Bu şehirde,

Ne de tanıdık bir çehre;

Bir tren sesi duymaya göreyim

İki gözüm,

İki çeşme.

Yeniden yürürken. Işıklar. Orhan Veli kompartmandadır. Dışarıyı seyreder. Gerçekte kompartman Orhan Veli'nin evidir. Duvarın birine bavul, eşya konulan fileli bir raf yerleştirilmiştir. Yeşil deri kaplı uzunca bir kompartman koltuğu üzerindedir Orhan Veli, ayaklarının kıyısında valizi durur. Pencereden elle yapılmış, naif manzara resimleri geçer Orhan Veli iri çiçekli, renkli, bulutlu manzarayı seyreder. Manzara resimleri özellikle elle yapılmış olmalı ve naif bir özellik göstermelidir. Hatta herhangi bir silindir üzerine geçirilmiş bir dizi resim, kendi ekseni çevresinde dönen silindirin hareketlerine uygun olarak kendi kendini yineleyebilir. Bir süre trenin ritmik sesini işitiriz. Arada bir trenin düdüğü duyulur.

— Seyahat edildiği zamanlarda

Yıldızlar konuşur

Söyledikleri şeyler

Ekseriya hüznülüdür.

Sarhoş olunduğu akşamlar
Isıklıkla çalınan şarkı
Neşelidir.
Halbuki aynı şarkı
Bir trenin penceresinde
Neşeli değil.

— Söğüt ağacı güzeldir.
Fakat trenimiz
Son istasyona vardığı zaman
Ben dere olmayı
Söğüt olmaya
Tercih ederim.

— İsterim benim de acaip isimleri
Hiç duyulmamış zenci arkadaşlarım olsun.
Onlarla Madagaskar limanlarından,
Çin'e kadar yolculuk yapmak isterim.
İsterim içlerinden bir tanesi
Vapurun güvertesinde, yıldızlara karşı
"Hoy-Lu-Lu" şarkısını söylesin her gece.

Ve bir gün ansızın bir tanesine
Rastgelmek isterim
Paris'te.

— İhtimal ki şu anda o,
Brüksel'e yakın
Bir gölün kenarında
Edith Almera'yı düşünmektedir.

Edith Almera
Kafeşantanlarda muhabbet toplayan
Bir çigan orkestrasının
Birinci kemancısıdır.

O,
Kendisini alkışlayanlara
Selâm verirken
Gülümser.

Kafeşantanlar güzeldir;
İnsan,
Orada çalışan kemancı kızlara
Âşık olabilir.

— Kuşlar geçer bulutun üstünden,
Yağmur yağar bulutun üstüne.

Kuşlar geçer trenin üstünden,
Yağmur yağar trenin üstüne.

Kuşlar geçer gecenin üstünden,
Yağmur yağar gecenin üstüne.

Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse...
Güneş doğar yağmurun üstüne.

Son dizelerde tren sesinin ritmi büsbütün bindirir. Yenelenen bir tekerlek gibidir şimdi her şey. Yavaş yavaş ışık kararır. Pencerenin aydınlığı kalır bir süre. Sonra o da yiter. Tren bir tünele girmiş gibidir. Işıklar büsbütün kararır

Az önce kompartman olarak kullanılan tekerlekli plato (yani Orhan Veli'nin evi) bu kez de Macar Lokantası'dır Pencereden bir sokak lambası görülür. Kar yağmaktadır. Sokak lambasının sarı ışıkları altında lapa lapa inen kar taneleri görülür

Bu sahne boyunca üç kez ışığın rengi değişecektir. Orhan Veli, pencerenin önünde yüzü seyirciye, sırtı pence-reye dönük, bir masa başında tek başına oturmaktadır. Masanın üzerinde kartondan beyaz bir örtü vardır. Seyirci örtünün, masanın salona dönük olan yanından sarkan "v" biçimindeki yanını görür Masanın sağ yanında ayakta duran insan boyunda kontrplaktan yapılma bir garson durmaktadır. Yüzünde hep aynı sırıtkan ifade, kolunun üzerinde bir örtü durmaktadır. Kontrplağı ayakta tutan destek seyirci tarafından görülecek biçimde hafif yan durmalıdır. Bu sahne boyunca garsonun yeri hiç değişmez. Orhan Veli masada mektup yazmaktadır. Değişen mektup tarihlerine göre, ışıklar değişecektir.

Ankara, 8.12.37

Saat 21

Kış kıyamet

Macar Lokantası'nda yazıyorum

İlk mektubumu

Oktay'cığım

Bu gece sana

Bütün sarhoşların selâmı var.

Işık değişir. Şimdi kar değil, yağmur yağmaktadır. Tı-pırtilar duyulur. Pencerede jelatinden yağmurlar yağar. Hatta renkli jelatin kâğıtları kullanılabilir.

Şu anda dışarda yağmur yağıyor
Ve bulutlar geçiyor aynadan
Ve bugünlerde Melih'le ben
Aynı kızı seviyoruz.

*Pencereden hiçbir şey görülmez.
Yalnızca sokak lambasının çıplak görüntüsü...*

Bir aydan beri iş arıyorum, meteliksiz.
Ne üstte var, ne başta.
Onu sevmeseydim
Belki de beklemezdim
İnsanlar için öleceğim günü.

Orhan Veli, mektup yazmayı bitirdiğinde ayağa kalkar Masanın üzerinden zarfı alır. Zarf, tüm masayı kaplayan ve seyircinin başta örtü sandığı beyaz kartondur. Seyircinin örtünün sallanan ucu zannettiği "v" kenarı ise, zarfın açık ağzıdır aslında. Orhan Veli yüzünde her şeye karşın muzip, umutlu bir gülümsemeyle zarfın zambkini yalar, kapatır, zarfı karnına yapıştırıp, kollarını kavuşturur, boynunu eğer. Işıklar.

Aynı oda. Bu kez bir otel odası. Odanın içi karanlık. Pencereden içeri renkli neon ışıkları sızıyor. Orhan Veli, elinde cigara, pencereden dışarıyı seyrediyor. Masa. Masanın üzeri karışık... Bir rakı şişesi. Kâğıtlar. Birkaç meze-

den oluşan yiyecek. Orhan Veli yüzünü dönmeden alçak sesle:

— Dağ başındasın;
Derdin günün hasretlik;
Akşam olmuş,
Güneş batmış,
İçmeyip de ne halteedeceksin?

— Kalender'den sandala bindi
Beyaz maşlahlı hanım.
Bir elinde şemsiye,
Bir eliyle açtı yelpazesini;
Cuma günü Göksu'ya gitti
Beyaz maşlahlı hanım.

— Takmaya çalışırken kuyruğunu
Birlikte yaptığımız şeytan uçurtmasının
Görürdüm çırpınırdı ufacık kalbin.
Hatırımdan bile geçmezdi
Sana duyduklarımı söylemek.

Acaba hâlâ yaşıyor musun?

Orhan Veli odanın içinde dolanmaya başlar. Dalgın, düşünceli, hüznüldür. Karışık çağrışımlar, hasretler. içeri-sindedir.

— Nerde böyle hüznlenmek o zaman;
İçip içip ağlamak,
Uzaklara dalıp şarkı söylemek;
Hafta sekiz ben eğlentide;

Bugün saz, yarın sinema,
Beğenmedin Aile Bahçesi;
Onu da beğenmedin, parka;
Sevdiğim dillere destan;
Sevdiğim,
Meyil verdiğim;
Ben dizinin dibinde elpençe divan,
Samanlık seyran,
Nerde,
Nerde,
Nerde böyle hüznülenmek o zaman!

Masaya çöker Bir kadeh rakı daha atar. Kâğıda kalemle sarılır. Yazar, yazdığını beğenmez, yırtar yeniden yazar. Derken. Sol elini eline alır, uzun uzun seyreder. Daha önceki gölün yüzüne tutarken izlediği elini çağrıştırırcasına bir süre elini seyreder. Sonra usul bir sesle:

— Sarhoş oldum da
Seni hatırladım yine;
Sol elim,
Acemi elim,
Zavallı elim!

— Şu şairler sevgililerden beter;
Nedir bu adamlardan çektiğim?
Olur mu böyle, bütün bir geceyi
Bir mısraın mahremiyetinde geçirmek?

Dinle bakalım, işitebilir misin
Türküsünü damların, bacaların

Yahut da karıncaların buğday taşıdıklarını
Yuvalarına?

Beklemesem olmaz mı güneşin doğmasını
Kullanılmış kafiyeleeri yollamak için,
Kapıma gelecek çöpçülerle,

İstihza ile...

Deniz kenarına?

İstihzasıyla büsbütün öfkelenmiş...

Şeytan diyor ki: "Aç pencereyi;
Bağır, bağır, bağır; sabaha kadar."

*Yerinden fırlar. Pencereye gider yeniden. Neonları
izler bir süre. Acıyla, alayla ve de hasretle karışık duygular
toplamlıyla bir süre sonra yeniden döner yüzünü:*

— Yolculuk niyetinde değilim
Fakat böyle bir iş yapmaya kalksam
Doğru İstanbul'a gelirim.
Beni Bebek tramvayında görünce
Ne yaparsın acap?

Mamafih söylediğim gibi
Yolculuk niyetinde değilim!..

*Kederli bir pişmanlık, ezik bir itirafla ve de sahnenin
en önüne gelerek:*

— Alnımdaki bıçak yarası
Senin yüzünden;
Tabakam senin yadigârın;
"İki elin kanda olsa gel" diyor,
Telgrafın;
Nasıl unuturum seni ben,
Vesikalı yârim?

Işıklar kararınca banttan yankılı bir ses:

Gemliğe doğru
Denizi göreceksin;
Sakın şaşırma.

Işıklar yanmazdan önce, perdeye değişik İstanbul görüntüleri düşmeye başlar. Bu arada "Kâtibim" türküsünün müziği duyulur. Yani Orhan Veli gene İstanbul'dadır. Bir süre İstanbul'dan değişik görüntüler izleriz.

Ardından Orhan Veli'nin kendisinin İstanbul'da değişik yerlerde çektiirdiği özgün fotoğraflarını görürüz. Bir süre de bunları izleriz...

Ardından değişik İstanbul evlerinin slaytları düşmeye başlar. Bir süre yalnızca ev görüntüleri düşmeye başlar perdeye. Orhan Veli umarsızdır.

Herhangi bir ev.

Üç sandalye. Sahnenin solundaki sandalyede Orhan Veli oturmaktadır. Umarsızdır, kederlidir. Elindeki şapkasını sıkıntıyla çevirmektedir Öteki iki sandalyede insan boyunda, kocaman iki bez kukla oturmaktadır. Kuklalardan biri erkek, öteki kadındır. Yüzlerinde budalaca bir gülümsemeyle, sandalyenin iki yanından kollarını sallandırmak-

ta, öylece oturmaktadırlar Tam ortada bir sehpa, üzerinde sabundan yapılma kaba ve çirkin meyveler durmaktadır

*Işıklar yandığında, Orhan Veli ve evsahipleri, sehpa-
nın çevresinde oturmaktadırlar. Işık güçsüzdür Sessizlik,
gerginlik... Neden sonra, Orhan Veli biraz suçlu, sıcak,
usul bir sesle konuşmaya başlar:*

— Dün fena sıkıldım, akşama kadar;
İki paket cigara bana mısın demedi;
Yazı yazacak oldum, sarmadı;
Keman çaldım ömrümde ilk defa;
Dolaştım,
Tavla oynayanları seyrettim,
Bir şarkıyı başka makamla söyledim;
Sinek tuttum, bir kibrit kutusu;

Kısa bir sessizlik, başını öne eğer..

Allah kahretsin, en sonunda,
Kalktım, buraya geldim.

*Kısa bir süre kuklaların yüzünü seyreder, yeniden ko-
nuşmaya çalışır gibi, aynı sevecen kırgınlıkla:*

— Handan, hamamdan geçtik,
Gün ışığındaki hissemize razıydık;
Saadetinden geçtik,
Ümidine razıydık;
Hiçbirini bulamadık;
Kendimize hüznler icadettik,
Avunamadık;

Tam burada kısa bir süre bıçak kesmiş gibi ansızın susar. İnsanlara şaşkın ve sanki ilk kez görüyormuşçasına bakar:

— Yoksa biz...

Biz bu dünyadan değil miydik?

Tam seyirciye dönecekken ve yerinden fırlamak üzereyken;

Işıklar...

Işıklar yandığında, Orhan Veli aynalı bir konsolun önünde oturmaktadır. Sırtı seyirciye dönüktür. Aynada yüzü yansır. Ayna sahici bir aynadır. Yine beyaz bir gömlek vardır sırtında; yakası, bağı açıktır. Yine umarsızdır. Yık-kındır. Aynada kendisiyle oturmaktadır. Bir süre kendisiyle sessiz, suskun, acılı oturur

— Bilmezler yalnız yaşamıyanlar,
Nasıl korku verir sessizlik insana;
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;
Nasıl koşar aynalara,
Bir cana hasret,
Bilmezler.

Ellerini aynanın üzerinde gezdirir. Kendisine dokunur gibidir. Kendisini tutmak ister gibidir.

— Kimse duymadan ölmeliyim
Ağzımın kenarında bir parça kan bulunmalı.
Beni tanımayanlar
"Mutlak birini seviyordu" demeliler.
Tanıyanlarsa, "Zavallı," demeli,

"Çok sefalet çekti..."

Fakat hakiki sebep bunlardan hiçbirisi olmamalı.

Ağır ağır yerinden kalkar, aynanın arkasına geçer, aynanın arkasına oturur. Ayna şimdi yüzü olmuştur. Seyirci yüzünü görmez ama, yüzü olarak aynayı görür. Elleriyle yüzünü (yani aynayı) tutar. Parmaklarının ucunu yüzünde dolaştırır.

— Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlarıma, ellerinizle?

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.

Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epiyce yaklaşmışım, duyuyorum;
Anlatamıyorum.

Şiirin son dizelerine doğru, ılık yavaş yavaş daralmaya başlar. En son dizede ayna yalnızca yuvarlak bir ılık halkası içerisinde kalır. Aynanın üzerine düşen en son ılık da söner.

Sahnenin bir kenarında, dar bir ılık çemberi içerisinde Orhan Veli aydınlanır. Sahnenin tüm alanları karanlık içerisinde şimdiki. Orhan Veli bir anlatıcı edasıyla:

— Çadırımın üstüne yağmur yağıyor,
Saros körfezinden rüzgâr esiyordu,
Ve ben, bir roman kahramanı,
Ot yatağın içinde,
İkinci dünya harbinde,
Başucumda zeytinyağı yakarak
Mevzuumu yaşamaya çalışıyordum;
Bir şehirde başlayıp
Kim bilir nerede,
Kim bilir ne gün bitecek mevzuumu.

Işığın rengi değişir.

— Ekmek karnesi tamam ya,
Kömür beyannamesi de verilmiş;
Düşünme artık parasızlığı;
Düşünme yapacağın yapıyı;
El tutar, ömür yeter;
Yarına Allah kerîm;
Dayan hovarda gönlüm!

Son dizeyle birlikte, ışık dairesinin dışına çıkar Orhan Veli. Hızlı adımlarla sahnenin ortasına dek yürür. Elleri cebindedir; bir evin penceresinden içeri bakmaya çalışmaktadır. Bir süre "yabancılaştırarak" evi yansılar bize. Sanki evin penceresini görür gibi oluruz. Bir süre sonra Orhan Veli usul bir sesle:

— Böyle gece yarısından sonra,
Ne diye ışık yanar bu dağ evinde?
Ne yaparlar acaba içerdekiler?

Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?
Belki o, belki bu...

Konuşurlarsa ne konuşurlar?
Muharebeden mi, vergilerden mi?
Belki de hiçbir şey yapmazlar,
Çocuklar uyumuştur,
Efendi gazete okur;
Ayali dikiş dikmektedir.
Onu da yapmazlar belki de.
Kim bilir,
Belki de yazılmaz
Ne yaptıkları.

*Bir süre daha durur pencerenin önünde. Sonra sa-
nenin öteki ucuna dek yavaş yavaş yürür Yürürken:*

— Yolum asfalt,
Yolum toprak,
Yolum gökyüzü,
Yolum meydan,
Ve ben neler düşünüyorum!..

Aşk, yağmuru,
Tramvay sesini,
Otelciyi...
Ve bir mısra mırıldanıyorum,
Sıcak bir yemek lezzetinde...

Postacı, jandarma ve işsiz
Hâlâ gidip geliyorlar
Yalnız Niyazi oturuyor,

Rahmetli Süleyman Efendinin oğlu,
Kahvede.

Ajans dinliyor, düşünüyor;
"Harp olur mu,
Kıtlık olur mu?" diye.

Yahut o da biliyor,
Yakında muharebeye gideceğini.

*Durur, o çocuk sanki kapıyı açmış, dışarı çıkmıştır,
bir süre gözleriyle onu izlemiştir sanki. Sonra ardından
hüzünlü bir sesle:*

— Harbe giden sarı saçlı çocuk!
Gene böyle güzel dön;
Dudaklarında deniz kokusu,
Kırpiklerinde tuz;
Harbe giden sarı saçlı çocuk!

Aynı hüzne biraz da acı bir alay katarak:

— Neler yapmadık şu vatan için!
Kimimiz öldük;
Kimimiz nutuk söyledik.

*Işıklar söner. Hemen ardından ansızın arkadaki per-
deye büyük bir slayt düşer. II. Dünya Savaşı'na ait görün-
tülerin yer aldığı slaytlar birbirini izler Orhan Veli bu kez
daha çok bir ajitator sesi ve edasıyla ama mizahını da
elinden bırakmadan konuşmaya başlar. Arkada tüfek pat-
laması gibi bir müzik.*

— Hakkınız var, güzel değildir ihtimal,
Mübalağa sanatı kadar,
Varşova'da ölmesi on bin kişinin,
Ve benzememesi
Bir motörlü kıtanın bir karanfile,
"Yârin dudağından getirilmiş."

— Arzulu mudur acaba,
Bir tank, rüyasında?
Ve ne düşünür tayyare
Yalnız kaldığı zaman?

— Hep bir ağızdan şarkı söylemesini,
Sevmez mi acaba gaz maskeleri,
Ay ışığında?

Ve tüfeklerin merhameti yok mudur,
Biz insanlar kadar olsun?

Slaytlar sürmektedir.

— Hitler amca!
Bir gün de bize buyur.
Kâkülünle bıyıklarını
Anneme göstereyim.
Karşılık olarak ben de sana
Mutfaktaki dolaptan aşırıp
Tereyağı veririm.
Askerlerine yedirirsin.

Hitler kendini edebiyata verecek

— Şiir yazdım bunca senedir,

Ne buldum?

Eşkiyalık edeceğim bundan sonra.

Haberi olsun yol kesenlerin

İş yok artık kendilerine

Dağ başlarında.

Madem ki ekmeklerini alıyorum

Ellerinden,

Buyursunlar onlar da benim yerime,

Münhal var edebiyat âleminde.

Slaytlar biter. Müzik susar. Orhan Veli sahnenin önünde seyirciyle konuşmaktadır:

Şu kavga bir bitse dersin,

Acıkmasam dersin,

Yorulmasam dersin,

Çişim gelmese dersin;

Uykum gelmese dersin;

Ölsem desene!

Orhan Veli az önce söylediklerinin parodisini yaparcasına:

— Eski bir sevdadan kurtulmuşum;

Artık bütün kadınlar güzel;

Gömleğim yeni,

Yıkanmışım,

Tıraş olmuşum;

Sulh olmuş.

Bahar gelmiş.

Güneş açmış.

Sokağa çıkmışım, insanlar rahat;

Ben de rahatım.

Işıklar.

Geride mezarlık slaytları, türbeler. Bir cenaze alayı.

Güçsüz, sakat insanlar, cami önleri. Slaytlar sürekli değişirken, Orhan Veli sahnenin sol köşesinde bir duvara yaslanmış, ellerini koltuğunun altına sokmuş durmaktadır.

— Ömrün o büyük sırtını gör bir bak da
Bir tek kökü kalmış ağacın toprakta
Dünya ne kadar tatlı ki binlerce kişi
Kolsuz ve bacaksız yaşayıp durmakta .

— Biliyorum, kolay değil yaşamak,
Gönül verip türkü söylemek yâr üstüne;
Yıldız ışığında dolaşıp geceleri,
Gündüzleri gün ışığında ısınmak;
Şöyle bir fırsat bulup yarım gün,
Yan gelebilmek Çamlıca tepesine...
–Bin türlü mavi akar Boğaz'dan–
Her şeyi unutabilmek maviler içinde.

— Biliyorum, kolay değil yaşamak;
Ama işte
Bir ölünün hâlâ yatağı sıcak,
Birinin saati işliyor kolunda.
Yaşamak kolay değil ya kardeşler,
Ölmek de değil;

Kolay değil bu dünyadan ayrılmak.

Orhan Veli sanki adım adım ölüme yaklaşmaktadır.

— Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hatta çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;
Kundurası vurmadığı zamanlarda
Anmazdı ama Allahın adını,
Günahkâr da sayılmazdı.
Yazık oldu *Süleyman Efendi*'ye.

— Mesele falan değildi öyle,
To be or not to be kendisi için;
Bir akşam uyudu;
Uyanmayıverdi.
Aldılar, götürdüler.
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.
Duyarlarsa öldüğünü alacaklılar
Haklarını helâl ederler elbet.
Alacağına gelince...
Alacağı yoktu zaten rahmetlinin.

— Tüfeğini deppoya koydular,
Esvabını başkasına verdiler,
Artık ne torbasında ekmek kırıntısı,
Ne matrasında dudaklarının izi;
Öyle bir rûzigâr ki,
Kendi gitti,
İsmi bile kalmadı yadigâr.
Yalnız şu beyit kaldı,
Kahve ocağında, el yazısıyle
"Ölüm Allahın emri,
Ayrılık olmasaydı."

Bir ney duyulur uzaktan.

Uzun bir taksim. Slaytlar çekilmeye başlar pencereden. Orhan Veli bu kez bir evin önünde durmaktadır. Akşamın alacasında kar yağmaktadır. Ney bir süre daha sürer.

— Akşam üstüne doğru, kış vakti;
Bir hasta odasının penceresinde;
Yalnız bende değil yalnızlık hâli;
Deniz de karanlık, gökyüzü de;
Bir acaip, kuşların hâli.

Bakma fakirmişim, kimsesizmişim;
—Akşam üstüne doğru, kış vakti—
Benim de sevdalar geçti başımdan.
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış;
Zamanla anlıyor insan dünyayı.

Ölürüz diye mi üzülmüyoruz?
Ne ettik, ne gördük şu fâni dünyada
Kötülükten gayri?

Ölünce kirlerimizden temizlenir,
Ölünce biz de iyi adam oluruz;
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış,
Hepsini unuturuz.

Işıklar söner. Yalnızca pencereden dışarı vuran zayıf ışık kalır bir süre.

Sahneye yarım daire biçiminde panolar dizilmiştir. Arkada ışıklar yanıp söner. Bir lunapark izlenimi yaratılmaya çalışılır. Orhan Veli'nin yaşamı bir çeşit lunapark gibidir.

Panolarda insan boyu kadın resmi çizilidir. Orhan Veli'nin anlatacağı kadınları karakterize edecek biçimde çizilmişlerdir. Ne var ki tıpkı lunapark fotoğrafçılarının stüdyolarında olduğu gibi bunların yüzü oyulmuştur Orhan Veli bu panoların ardına geçtiğinde yüz boşluğuna kendi yüzünü yerleştirip öyle oynayacaktır. En sonuncu pano düz beyaz bir panodur. En küçük bir çizgi ya da renk yoktur. Bir sinema perdesi gibidir. Orhan Veli sahnenin bir yanında görünür. Işıklar yanıp sönmektedir En tepede yarım daire biçiminde renkli ışıklı bir panonun üzerinde "Aşk Resmi Geçidi" yazmaktadır. Tıpkı "Lunapark" yazar gibi... Orhan Veli ilk panonun önüne gelir. Panoyu göstererek:

— Birincisi o incecik, o dal gibi kız,

Kısa bir süre panodaki kadını inceler, sonra:

— Şimdi galiba bir tüccar karısı.

Sonra panonun ardına geçer. Başını panodaki yüz boşluğuna yerleştirir sonra aşağıya bedenine bakarak, canlandırdığı kadını yansılar:

— Ne kadar şişmanlamıştır kim bilir.
Ama yine de görmeyi çok isterim,

Panonun ardından çıkar.

— Kolay mı? İlk göz ağrısı.

İkinci panoyu işaret ederek:

— Münevver abla, benden büyük

Bahçesine bir şey atar gibi yaparak, saklanır panonun ardına, bu arada:

— Yazıp yazıp bahçesine attığım mektupları

Sonra panonun yüzünü doldurarak gülmeye başlar:

— Gülmekten katılırdı, okudukca.

Panonun ardından çıkar. Mahcup bir edayla panoya bakarak:

— Bense, bugünmüş gibi utanırım
O mektupları hatırladıkca.

Bir sonraki panoyu göstererek:

— Dördüncüsü azgın bir kadın,

Panonun yüz boşluğunda vahşi bir kedi yüzü belirir.

— Açık saçık şeyler anlatırdı bana.
Bir gün de önümde soyunuverdi.
Yıllar geçti aradan, unutamadım,
Kaç defa rüyama girdi.

— Beşinciye geçip altıncıya geldim
Onun adı da Nurinnisa.
Ah güzelim
Ah esmerim

Ah

Canımın içi Nurinnisa.

— Yedincisi Aliye, kibar bir kadın
Ama ben pek varamadım tadına
Bütün kibar kadınlar gibi,

*Panonun yüz boşluğunda, tıpkı bir kasanın rakamlar
hanesinde döner gibi çeşitli sayılar döner*

— Küpe fiyatına, kürk fiyatına.

— Sekizinci de o bokun soyu:
Sen elin karısında namus ara,
Kendinde arandı mı, küplere bin.
Üstelik kendinde de
Yalanın düzenin bini bir para.

— Ayten'di dokuzuncunun adı,
Barlarda göbek atar,
İş başında şunun bunun esiri,
Ama bardan çıktı mı,
Kiminle isterse onunla yatar.

— Onuncusu akıllı çıktı
Bıraktı gitti beni.
Ama haksız da değildi hani,
Sevişmek zenginlerin harcıymış
İşsizlerin harcıymış.
İki gönül bir olunca
Samanlık seyranmış ama,
İki çıplak da –olsa olsa–
Bir hamama yakışmış.

— İşine bağlı bir kadındı on birinci.
Hoş, olmasın da ne yapsın?
Bir zalimin yanında gündelikçi;
Adı Luksandra.
Geceleri odama gelir,
Sabahlara kadar kalır.
Konyak içer, sarhoş olur,
Sabahı da, iş başı yapardı şafakla...

— Gelelim sonuncuya.
Ona bağlandığım kadar
Hiçbirine bağlanmadım.
Sade kadın değil, insan.
Ne kibarlık budalası,
Ne malda, mülkte gözü var.
Eşit olsak der,
Hür olsak der.
İnsanları sevmesini de bilir,
Yaşamayı sevdiği kadar.

Orhan Veli, en son düz beyaz panonun ardında kaybolur. Sahnenin bir yanından çıkan ikinci kişi, sahnenin önüne gelir. Ve şunları söyler:

— Ölümünden sonra müsveddesi dış fırçasına sarılmış bir kâğıtta bulunan bu son şiiri tamamlanmamıştır.

Son tümceyle birlikte boş, beyaz panoya çevirir başını. Panonun üzerine ilk sahnede gördüğümüz vesikalık resmi düşer. Bütün ışıklar söner. Yalnızca panodaki resmi kalır

Kasım 1979 - Mayıs 1980

Oyunda Orhan Veli'nin 99 şiiri kullanılmıştır.

Bu şiirler sırasıyla BEN ORHAN VELİ, DALGA, SAKAL, MACE-
RA, EFKÂRLANIRIM, KARMAKARIŞIK, SEVDAYA MI TUTULDUM,
PAZAR AKŞAMLARI, İŞ OLSUN DİYE, SOKAKTA GİDERKEN, ALİ RI-
ZA İLE AHMED'İN HİKÂYESİ, BEDAVA, AHMETLER, MEYHANE,
QUANTITATIF, YOKUŞ, ZİLLİ ŞİİR, KUYRUKLU ŞİİR, CEVAP, EROL
GÜNEY'İN KEDİSİ, KAPALI ÇARŞI, GALATA KÖPRÜSÜ, SİZİN İÇİN,
?, MAHALLEMDEKİ AKŞAMLAR İÇİN, İÇİNDE, MANGAL, HAYAT
BÖYLE ZATEN, ASFALT ÜZERİNE ŞİİRLER, ÇOK ŞÜKÜR, PIRPIRLI
ŞİİR, DENİZ, KARŞI, ESKİ KARIM, KUŞLAR YALAN SÖYLER, İÇKİYE
BENZER BİR ŞEY, BAHARIN İLK SABAHLARI, DALGACI MAHMUT,
AĞACIM, GÜZEL HAVALAR, ŞOFÖRÜN KARISI, NE KADAR GÜZEL,
DERDİM BAŞKA, DEĞİL, DEDİKODU, SÖZ, BAŞ AĞRISI, GÖLGEM,
MONTÖR SABRİ, GEMİLERİM, İSTANBUL'U DİNLIYORUM, DENİZ
KIZI, HÜRRIYETE DOĞRU, GÜN OLUR, BİR DUYMA DA GÖR, ŞEHİR
HARİCİNDE, SERE SERPE, SABAH, HİCRET I, HİCRET II, KUMRULU
ŞİİR, TREN SESİ, SEYAHAT ÜZERİNE ŞİİRLER, SEYAHAT, HOY-LU-
LU, EDITH ALMERA, ÜSTÜNE, OKTAY'A MEKTUPLAR, DAĞ BAŞI,
BEYAZ MAŞLAHLI HANIM, YAŞIYOR MUSUN, AH! NEYDİ BENİM
GENÇLİĞİM, SOL ELİM, SABAHA KADAR, YOLCULUK, TAHATTUR,
GEMLİĞE DOĞRU, MİSAFİR, GİDERAYAK, YALNIZLIK ŞİİRİ, İNTİ-
HAR, ANLATAMIYORUM, BİR ROMAN KAHRAMANI, FESTİVAL, TE-
NEZZÜH, VEDA, HARBE GİDEN, VATAN İÇİN, KARANFİL, BİZİM Gİ-
Bİ, TEREYAĞI, GANGSTER, RAHAT, ILLUSION, RÜBAİ, YAŞAMAK,
KİTABE-İ SENG-İ MEZAR, ÖLÜME YAKIN, AŞK RESMİ GEÇİTİ'dir.

BİR GARİP ORHAN VELİ,
ilk kez 20 Ocak 1981'de İstanbul'da
KENTER TİYATROSU'nda sahnelenmiş,
Orhan Veli'yi Müşfik Kenter'in canlandığı oyun
on yılı aşkın bir süre afişte kalmıştır.

BİR GARİP ORHAN VELİ

Metis Edebiyat
ISBN 975-342-020-X

2000000